

Zsong a Bocskai-ház a csevegéstől. Több mint harminc nő szervezi az évzáró kirándulást, táborozást, ami a jól végzett munka jutalma.

Ebben az iskolában nem kellett az érdeklődés felkeltésével kezdeni az órákat, a tanulók jószántukból, tanulásra éhesen érkeztek – mondja **Kis-Portik Irén**, néprajzkutató, tanár.

Valjon a vereve

rele, és amikor kell, tud

Volt, akinek igazából tanulnia sem kellett, a gyerekkorában a nagymamától tanultakat csak felelevenítette, és volt, aki minden öltést meg kellett, hogy tanuljon, mert nem volt korábban kitől ellesnie. De mind jelesre vizsgáztak.

„Az eltelt hat év alatt ez a harmadik csoport, ahol szintízesre vizsgázott mindenki mind az elméleti, mind a gyakorlati felmérőn” – dicsérte udvarhelyi tanítványait a gyergyószentmiklósi Kis-Portik Irén, aki minden nap Székelyföld más-más településén, Csíkdánfalván, Csíkszeredában, Szárhegyen, Gyergyóremetében, Gyergyószentmiklóson és idéntől Székelyudvarhelyen is tanítja a hímzéseket.

Mindenfelé elszórja a tudást, amit ma már szervezett körülmények között hatékonyabb átadni, mint a családi hagyományozásra bízni. Az érdeklődők megtanulják, majd továbbadják az öltéstechnikákat másoknak, így fennmaradnak, és továbbra is a nép között terjednek az ismeretek.

Milyen színű a székely ruha?

Miután egy kötényt minden további nélkül ki tudnak varrni, másodéven már székely ruhát

tanulnak összeállítani. Hozott anyagból dolgoznak, ha lehet a kötényt is a ma elterjedtebb **gyolcs helyett háziszőttesből**

oldják meg. Mindenki azt a viseletet készítheti el, ami az ő vidékére jellemző, vagy a szívéhez közelebb áll.

Kiderült, hogy a székely ruha **sokkal bonyolultabb, mint aminek látszik**. Csíkban, Gyergyóban és a Kászonokban a csíkok hordozzák azt, amit Udvarhelyszéken a békaszemés, zabszemés, virágos, koszorús, vagy táblás szövással jelképeznek. Vagyis **a rendet és a rangot**.

Arrafelé azért csíkosak a ruhák, mert régen nehéz volt egy színből egyöntetűt szőni, s a különböző árnyalatok kevésbé voltak szembetűnőek, ha csak csíkonként mérték őket. Ez pedig gazdag önkifejezési módot is jelentett. A piros a boldoság, az arra való törekvés színe, a kék a Szűz Máriáé, a fekete a bánaté, a zöld és a barna pedig arra utal, hogy van-e erdeje, szántója a nőnek, aki hordja. Piros mellett a kék: Mária vigyázzon boldogságomra, a fekete mellett a kék jelentése pedig az volt, hogy Mária oltalmazzon keserűségemben.

Elkendőzik a hárászt

Harmadéven a kiegészítők és a horgolás elsajátítása következik. Régen hárász kendőt hordtak, ami **igazából a francia Arras település nevéből származik**, a finom gyapjúból készült kendő onnan indult, és terjedt el az egész Kárpát-medencében, vásári ruhaként épült be a közízlésbe.

Ma már egyre kevesebb kerül elő a kanapékból, így 12 féle horgolással készítenek alternatívát. Mióta a kapukulcsot nem akasztjuk a szegre, a papír zsebkendő meg furán nézne ki a lájbiba tűzve, **táskára is szüksége van egy népviseletbe öltözött mai nőnek**. A székely ruha ünneplővé vált, a régen mezőre járó

szórtarisznya nem illik hozzá

, ezért 18-20 olyan horgolási technikával készítenek táskát, amin egyik minta át tud menni a másikba. Ez sem egyszerű – mondja az oktató.

A székely ruhákról, a különböző öltésekről, kézimunkákról több kötet is készült, Kis-Portik Irén tavaly adott ki egyet, de a leghatékonyabb az, ha kézről-kézre jár a tudás, és így marad fenn. Udvarhelyszéken is vannak olyan települések, amelyek a kézművesség gócpontjai, innen terjednek a kézimunkák, ezeket is fel kell térképezni, és táplálni, hogy megmaradjon a tudás.

Úri mulatság

Kis-Portik Irén az úríhímzések pártfogója is, ezeket az öltésfajtákat a múlt rendszerben már csak a nevük miatt is kellett elfelejteni. Az általa alapított **Gránátalma Egyesület** ezt az örökséget hivatott megmenteni az enyészettől. Régi kézimunkákat elevenítenek fel, ha nem is hasonmásként, de nagyon hűen utánozva az eredeti példányokat.

Elkészült egy baldachinos ágy is, amelynek állandó lakhelye egy gyergyószentmiklósi polgári ház. **Kilencven úrihímzés kézimunka** most Budapesten, a Hagyományok Házában megtekinthető. Innen Körmöndre kerül a gyűjtemény és a reformáció évében Udvarhelyen, valamint a környező protestáns településeken is meghordozzák, hogy Szent Miklós napján már a saját otthonában várhassa a Mikulást.

„Ellensúlyozni kell a sok bővlit, az érték helyretételének előmozdítói kívánunk lenni. Húsz-huszonöten vagyunk az egyesületben, és most Udvarhely környékéről is toborzunk tagokat. Sokan vannak külső munkatársak is, akik el tudják ezeket a kézimunkákat készíteni, és **a sokszor értelmetlen unokák helyett nekünk adományozzák alkotásaikat**” – foglalta össze küldetését a néprajzkutató.